НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця

Навчально-науковий інститут медицини
Кафедра **пропедевтики внутрішньої медицини**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор закладу вищої освіти
Національного медичного університету
імені О.О.Богомольця
з науково-педагогічної та навчальної роботи
доктор медичних наук, професор
Олег ВЛАСЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 24 «ПРОПЕДЕВТИКА ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ, базові медичні навички в терапевтичному відділенні»

Освітній рівень другий (магістерський)

Галузь знань І «Охорона здоров'я»

Спеціальність І2 «Медицина»

Освітня програма Освітньо–професійна програма «Медицина»

2026 – 2027 навчальний рік

UB
НМУ імені О.О.Богомольця
№196/л-1 від 31.08.2026
Власенко О.М. (Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи) 31.08.2026 23:41

Робоча програма навчальної дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні»

за освітнім рівнем вищої освіти другим (магістерським)

галузі знань I «Охорона здоров`я та соціальне забезпечення»

за спеціальністю I2 «Медицина»

кваліфікації «Магістр медицини. Лікар»

РОЗРОБНИКИ: **В.З. Нетяженко** завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, член-кор. НАМН України, д.мед.н професор

О.М.Плєнова доцент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, к.мед.н., доцент

Т.Й.Мальчевська професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, д.мед.н., професор

Л.В.Шкала професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, д.мед.н., професор

Розглянуто та погоджено

на засіданні кафедри пропедевтики внутрішньої медицини закладу вищої освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Протокол № 1/26 від «26» серпня 2026 року

Затверджено на засіданні

Циклової методичної комісії з терапевтичних дисциплін закладу вищої освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 6</td><td>Галузь знань:
I «Охорона здоров’я та соціальне забезпечення»</td><td>Нормативна дисципліна
ОК 24</td></tr>
<tr><td>Модулів – 2</td><td rowspan="4">Спеціальність:
I2 «Медицина»</td><td rowspan="2">Рік підготовки – 3-й</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 9</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання – див. розділ 8.</td><td rowspan="2">Семестр – V-VI -й</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 180</td><td>Лекції – 20 годин</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Тижневих годин для денної форми навчання:
Аудиторних – 3,6
Самостійної роботи студента – 2,2</td><td rowspan="3">Рівень вищої освіти:
другий (магістерський)
Кваліфікація:
Магістр медицини.
Лікар</td><td>Практичні заняття – 93 години</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота – 67 годин, з них індивідуальні завдання – 8 години</td></tr>
<tr><td>Вид контролю – підсумковий контроль</td></tr>
</table>

Анотація. Дисципліна «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» є однією з перших дисциплін клінічного етапу додипломної підготовки лікаря, під час вивчення якої відбувається засвоєння студентами методів діагностики внутрішніх хвороб та базових медичних навичок, що застосовуються у відділеннях терапевтичного профілю.

Пропедевтика внутрішньої медицини – навчальна клінічна дисципліна, яка вивчає методи і прийоми клінічного обстеження хворого, особливості професійного спілкування лікаря з пацієнтом, суб'єктивні та об'єктивні прояви захворювань (симптоми і синдроми), причини та механізми їх виникнення і розвитку (семіологія) з метою встановлення діагнозу.

Предметом вивчення дисципліни є комплекс теоретичних та практичних питань, спрямованих на засвоєння студентом основних методів обстеження пацієнта у клініці внутрішніх хвороб та правил встановлення синдромного діагнозу найбільш розповсюджених захворювань внутрішніх органів.

Програма дисципліни структурована на два модулі, кожен з яких розподілений на змістові модулі:

Модуль 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб

Змістові модулі:

1. Введення в клініку внутрішніх хвороб. Основні правила розпитування та огляду хворого.
2. Фізикальні методи дослідження стану бронхо–легеневої системи.
3. Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи.
4. ЕКГ–метод дослідження серцево–судинної системи.
5. Основні методи дослідження органів шлунково–кишкового тракту та нирок.

Модуль 2. Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів

Змістові модулі:

1. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях серцево–судинної системи.
2. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання.
3. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту і системи виділення.
4. Патологія системи крові та інтерпретація результатів лабораторних методів обстеження.

Організація навчального процесу здійснюється за Європейською кредитно-трансферною системою, заснованою на поєднанні технологій

навчання за розділами та залікових кредитів – одиниць виміру навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

2. Мета, очікувані результати навчання та критерії оцінювання результатів навчання

2.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» є формування у студента основ клінічного мислення і набуття професійних компетентностей обстеження хворого та оцінки основних проявів захворювань внутрішніх органів із дотриманням принципів медичної етики та деонтології.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- Оволодіння студентом теоретичними знаннями, необхідними для виявлення захворювань людини
- Оволодіння практичними прийомами і методами фізикального та лабораторно-інструментального обстеження пацієнтів
- Засвоєння загальних методичних підходів клінічного обстеження хворого
- Діагностика окремих внутрішніх захворювань людини при типових їх проявах
- Формування у студентів морально-етичних та деонтологічних якостей при професійному спілкуванні з хворим

2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Дисципліна сприяє формуванню основних компетентностей, визначених в освітньо-професійній програмі підготовки за спеціальністю «Медицина», а саме:

інтегральної компетентності: здатність розв’язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

загальних компетентностей (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК 11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 13. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахових компетентностей (ФК):

ФК 1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані

ФК 2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.

ФК 3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання

ФК 4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань

ФК 5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань

ФК 6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань

ФК 7. Здатність до діагностування невідкладних станів

ФК 8. Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги

ФК 9. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів

Матриця відповідності програмних компетентностей

ОК 24 Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні

Програмні компетентності		Освітні компоненти																							
		ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15	ОК 16	ОК 17	ОК 18	ОК 19	ОК 20	ОК 21	ОК 22	ОК 23	ОК 24
ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	ЗК 1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 4	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 5	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 6	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 7	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 8	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 9	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					+		+	+	+	
	ЗК 10	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 11	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 12	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 13	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 14	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	ЗК 15	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	ФК 1																								+
	ФК 2									+															+
	ФК 3																								+
	ФК 4															+	+		+						+
	ФК 5															+	+		+						+
	ФК 6																	+							+
	ФК 7																								+
	ФК 8																								+
	ФК 9																								+
	ФК 10																				+				
	ФК 11																				+				
	ФК 12																								
	ФК 13															+	+	+	+		+				
	ФК 14																	+							
	ФК 15															+			+						
	ФК 16															+	+	+	+		+				
	ФК 17															+	+	+	+						
	ФК 18																	+							
	ФК 19																	+							
	ФК 20																	+							
	ФК 21						+	+	+		+	+	+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	
	ФК 22																								
	ФК 23						+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+	
	ФК 24						+	+	+		+	+	+	+	+					+	+	+	+	+	
	ФК 25	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	

Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН)

ОК 24 Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні

Програмні результати навчання	Освітні компоненти																							
	ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК 12	ОК 13	ОК 14	ОК 15	ОК 16	ОК 17	ОК 18	ОК 19	ОК 20	ОК 21	ОК 22	ОК 23	ОК 24
ПРН 1	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
ПРН 2	+	+				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
ПРН 3	+	+				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
ПРН 4					+	+	+															+		+
ПРН 5		+																				+		+
ПРН 6																								
ПРН 7																					+	+		+
ПРН 8																						+		+
ПРН 9																								+
ПРН 10															+	+		+		+				
ПРН 11																								
ПРН 12																								
ПРН 13																								
ПРН 14																								+
ПРН 15																								+
ПРН 16																				+			+	+
ПРН 17																							+	+
ПРН 18			+	+																+				+
ПРН 19																	+			+				
ПРН 20																	+							
ПРН 21		+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
ПРН 22		+	+	+		+	+		+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+			+
ПРН 23			+	+				+								+	+	+		+		+	+	
ПРН 24			+	+			+		+	+	+		+	+	+	+		+	+	+				+
ПРН 25							+		+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+				+
ПРН 26																+		+		+	+			+
ПРН 27	+	+					+		+	+	+		+	+	+	+	+	+	+					+
ПРН 28																	+			+	+			+
ПРН 29																								

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» студент має:

І. Оволодіти сучасними ***знаннями*** щодо :

- найважливіших етіологічних і патогенетичних факторів формування патологічних процесів в організмі людини;
- основ клінічного обстеження хворого, схеми дослідження пацієнта і написання історії хвороби;
- методичних основ розпитування та фізикального обстеження хворого – огляду, пальпації, перкусії, аускультації;
- найважливіших симптомів та синдромів у клініці внутрішніх захворювань та їх семіологічного тлумачення;
- клініко-діагностичної інтерпретації показників найважливіших лабораторно-інструментальних досліджень;
- медичної греко-латинської термінології у визначенні основних проявів захворювань та у використанні в професійній лексиці.

ІІ. ***Вміти*** застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях:

1. Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці внутрішніх хвороб.
2. Проводити опитування і фізикальне обстеження хворих та аналізувати їх результати в клініці внутрішніх хвороб.
3. Складати план обстеження пацієнта при типовому перебігу найбільш поширених терапевтичних хвороб.
4. Аналізувати результати основних лабораторних і інструментальних методів дослідження.
5. Визначати провідні симптоми та синдроми у клініці внутрішніх захворювань.

6. Демонструвати вміння методично вірно викласти результати обстеження хворого у вигляді історії хвороби з обґрунтуванням синдромного діагнозу.
7. Використовувати греко-латинські медичні терміни в практичній діяльності фахівця.
8. Демонструвати володіння навичками організації режиму перебування хворих у відділеннях терапевтичного профілю.
9. Демонструвати навички надання першої допомоги хворим із порушеннями з боку серцево-судинної, дихальної та травної систем.

Інтегративні кінцеві **програмні результати навчання** (ПРН)**,** досягненню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН 2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров’я.

ПРН 3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров’я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.

ПРН 4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).

ПРН 5. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем

організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.

ПРН 7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 8. Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

ПРН 9. Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

ПРН 14. Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.

ПРН 15. Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах.

ПРН 16. Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати

взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

ПРН 17. Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН 18. Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.

ПРН 21. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН 22. Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.

ПРН 24. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

ПРН 26. Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних

підходів, організовувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.

ПРН 27. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.

ПРН 28. Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки.

Критерії оцінювання навчальних досягнень реалізуються в нормах оцінок, що встановлюють співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок та показником оцінки в балах. Результати навчання оцінюються при проведенні поточного, проміжного та підсумкового контролю. При проведенні поточного контролю оцінювання здійснюється за традиційною шкалою («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2), після чого оцінка конвертується у бали.

Узагальнені критерії оцінювання програмних результатів навчання *:

Оцінка за 4-бальною системою	Критерії оцінювання
5 («відмінно»)	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, володіє не менш ніж 90% знань з теми під час опитування, виконання практичних завдань та усіх видів контролю.
4 («добре»)	Студент володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 80%

	знань з теми під час опитування, виконання практичних навичок та усіх видів контролю.
3 («задовільно»)	Студент відтворює переважну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 60% знань з теми під час опитування, виконання практичних навичок та усіх видів контролю
2 («незадовільно»)	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання, відчуває складнощі у відтворенні переважної частини елементів навчального матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, так і з усіх видів контролю

* Критерії поточного оцінювання окремих видів роботи студентів на практичних заняттях представлено у розділі 10.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. «ОСНОВНІ МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ХВОРИХ В КЛІНІЦІ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ»

Змістовий модуль 1. Введення в клініку внутрішніх хвороб. Основні правила розпитування та огляду хворого.

Тема 1. **Роль і місце пропедевтики внутрішньої медицини серед клінічних дисциплін терапевтичного профілю.**

Пропедевтика внутрішньої медицини як введення в клінічну практику. Історія становлення пропедевтики внутрішньої медицини в Україні. Внесок відомих клініцистів Г.А.Захар'їна, Ф.Г.Яновського, В.П.Образцова, М.М.Губергриця, М.Д.Стражеска, Б.С.Шкляра у розвиток вітчизняної пропедевтичної школи. Основні цілі та об'єкти вивчення пропедевтичної медицини. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб: фізикальні, інструментальні, лабораторні.

Тема 2. **Схема історії хвороби. Анамнестична частина історії хвороби.**

Медична історія хвороби: основні її розділи та правила складання. Методика розпитування хворого, його діагностичне значення, системність проведення з урахуванням індивідуальних, інтелектуальних та психологічних особливостей хворого. Основні структурні частини анамнезу (паспортна частина, скарги хворого, анамнез захворювання, розпитування по органах та системах, анамнез життя). Роль вітчизняних вчених-клініцистів у розвитку професійного мистецтва опитування хворого.

Тема 3. **Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла.**

Методика проведення загального огляду хворого. Визначення загального стану хворого (різновиди загальних станів хворого та їх критерії), оцінка стану його свідомості (типи порушень свідомості), постави, ходи (різновиди постави та ходи при різній патології), положення у ліжку (активне, пасивне, вимушене, їх види). Тілобудова та основні критерії нормальних конституціональних типів. Шкіра, її властивості (колір, еластичність, вологість, температура, елементи висипки, невуси, шрами, рубці) та патологічні зміни; оцінка стану волос та нігтів. Підшкірна клітковина (вгодованість, розподіл, типи ожиріння), стан м'язів та опорно–рухового апарату. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час загального огляду хворого.

Методика проведення та послідовність огляду голови і шиї, кінцівок та тулуба, живота та грудної клітки. Діагностичне значення симптомів, отриманих під час огляду окремих частин тіла хворого.

Змістовий модуль 2. ***Фізикальні та інструментальні методи дослідження стану бронхо–легеневої системи.***

Тема 4. **Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Огляд та пальпація грудної клітки.**

Послідовність вияснення та деталізації найважливіших суб'єктивних симптомів і їх семіологічна оцінка. Особливості з'ясування анамнезу захворювання та життя. Методика проведення статичного та динамічного огляду грудної клітки. Визначення топографічних ділянок та фізіологічних утворень на грудній клітці та їх діагностичне значення. Фізіологічні та патологічні форми грудної клітки, їх критерії. Патологічні форми дихання (Чейна-Стокса, Біота, Куссмауля, Грокко), їх характеристика та причини виникнення. Послідовність проведення пальпації грудної клітки, визначення голосового тремтіння та семіологічна оцінка його результатів.

Тема 5. **Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень.**

Історія становлення перкусії як методу фізикального обстеження. Роль перкусії у визначенні стану легень. Класифікація перкусії за цілями, за силою нанесення перкуторного удару, за методикою проведення. Різновиди та умови виникнення перкуторних тонів. Основні топографічні ділянки та орієнтири на поверхні грудної клітки. Основні завдання та методика проведення порівняльної перкусії легень. Алгоритм проведення порівняльної перкусії легень. Послідовність характеристики та діагностичне значення отриманих даних. Причини виникнення тупого, тимпанічного, притуплено-тимпанічного, коробкового перкуторних тонів над легенями.

Тема 6. **Методика проведення топографічної перкусії легень. Основні симптоми та синдроми на підставі перкусії легень.**

Основні топографічні лінії на поверхні грудної клітки. Основні завдання та послідовність проведення топографічної перкусії легень. Визначення висоти стояння верхівок легень спереду та ззаду, ширини полів Креніга. Послідовність визначення нижньої межі легень, активної та пасивної рухливості нижнього легеневого краю. Простір Траубе, його значення при патології легень.

Результати порівняльної та топографічної перкусії легень при синдромах ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині, збільшення повітряності легеневої тканини, утворення порожнини в легенях.

Тема 7. **Аускультація як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультації легень. Основні дихальні шуми.**

Історія розвитку аускультації як методу фізикального обстеження хворого. Правила користування стетоскопом та фонендоскопом. Методика проведення орієнтовної порівняльної аускультації легень. Основні дихальні шуми: везикулярне та бронхіальне дихання, їх кількісні та якісні зміни, умови виникнення. Методика визначення бронхофонії та її діагностичне значення.

Тема 8. **Аускультація легень: додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври).**

Класифікація додаткових дихальних шумів (хрипи, крепітація, шум тертя плеври). Причини виникнення сухих та вологих хрипів, їх різновиди. Діагностичне значення консонуючих і неконсонуючих хрипів. Умови виникнення крепітації та шуму тертя плеври. Диференціальні ознаки додаткових дихальних шумів. Додаткові аускультативні феномени (шум плескоту Гіпократа, шум падаючої краплі, шум “водяної дудки”), причини їх виникнення та діагностичне значення.

Змістовий модуль 3. ***Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи.***

Тема 9. **Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево–судинної системи.**

Діагностичне значення основних фізикальних методів обстеження системи кровообігу (розпитування, огляду, пальпації, перкусії, аускультації). Послідовність з’ясування та деталізації скарг хворого із серцево–судинною патологією. Особливості збирання анамнезу

захворювання та життя. Проведення загального огляду кардіологічного хворого.

Курація хворого з написання анамнестичного розділу історії хвороби.

Тема 10. **Дослідження пульсу (артеріального, венозного, псевдокапілярного) та артеріального тиску.**

Судини, доступні для визначення пульсу (артеріального, венозного). Правила та послідовність дослідження пульсу на променевій артерії. Визначення основних властивостей пульсу (синхронності, ритмічності, частоти, напруження, наповнення, висоти, швидкості, рівномірності), виявлення дефіциту, лабільності, парадоксальності, дикротичності пульсу. Правила вимірювання артеріального тиску на верхніх та нижніх кінцівках. Основні методи визначення артеріального тиску. Поняття про тони Короткова. Основні параметри, що визначають показники систолічного та діастолічного артеріального тиску. Поняття про пульсовий та середньодинамічний артеріальний тиск. Нормальні значення артеріального тиску у відповідності до критеріїв ВОЗ/МТГ.

Тема 11. **Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка.**

Послідовність проведення огляду ділянки серця. Діагностичне значення серцевого горбу, пульсацій у ділянці серця та шиї. Методика і техніка пальпації прекардіальної ділянки: верхівковий поштовх (локалізація, площа, сила, висота, резистентність, зміщуваність, причини виникнення негативного верхівкового поштовху); серцевий поштовх, причини його появи та методика визначення; пульсація черевного відділу аорти, печінки, симптом Плєша, пульсація висхідного відділу аорти та її дуги, виявлення пульсації легеневого стовбура. Діастолічне та систолічне тремтіння (симптом "котячого муркотіння"), причини виникнення.

Поняття про відносну та абсолютну серцеву тупість, їх перкуторне визначення (послідовність: права, верхня, ліва межа) та зміни в

умовах патології. Структури, що формують судинний пучок, перкуторне визначення його ширини.

Тема 12. **Аускультація серця. Нормальні серцеві тони, розщеплення та роздвоєння тонів, додаткові тони (ритм перепілки, ритм галопа).**

Методика і техніка аускультації серця у відповідності з традиціями Київської терапевтичної школи. Основні та додаткові точки аускультації. Місця проекції та найкращого вислуховування клапанів серця. Механізм формування серцевих тонів. Причини посилення та послаблення тонів. Акцент тону. Зміни тонів за тембром (хлопаючий, приглушений, оксамитовий, металевий, гарматний тони). Поняття про розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, причини їх виникнення та часові характеристики. Додаткові тони – тон відкриття мітрального клапана, галопні тони (протодіастолічний, мезодіастолічний та пресистолічний ритм галопу). Методичні особливості аускультації серця - безпосередньо вухом, стетоскопом, фонендоскопом: у положенні хворого стоячи, лежачи, у стані спокою і після фізичного навантаження.

Тема 13. **Аускультація серця: органічні та функціональні серцеві шуми.**

Причини виникнення та класифікація серцевих шумів (внутрішньосерцеві та позасерцеві, органічні та функціональні, систолічні та діастолічні, шуми вигнання, наповнення, регургітації). Правила вислуховування та алгоритм характеристики шумів серця: відношення до фаз серцевої діяльності, місце найкращого вислуховування, місця проведення, характер, інтенсивність, форма, зв’язок із тонами серця, зміни у залежності від положення тіла (вертикальне, горизонтальне) та фізичного навантаження. Визначення аускультативних симптомів Сиротиніна-Куковерова та Удінцева. Поняття про функціональні шуми та їх відмінностій від органічних серцевих шумів. Позасерцеві шуми. Шум тертя перикарда, плевроперикардіальний шум, кардіопульмональний шуми. Шум "дзиги" на яремній вені. Подвійні тон Траубе та шум Виноградова-

Дюрозьє на стегновій артерії: методика визначення, причини та механізм виникнення.

Змістовий модуль 4. ***Електрокардіографічний метод дослідження серцево–судинної системи.***

Тема 14. **Електрокардіографічний метод дослідження функції серця. Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.**

Клініко-діагностичне значення методу електрокардіографії. Біофізичні і фізіологічні основи ЕКГ. Структура і функція водіїв ритму серця та провідної системи. Основні та додаткові шляхи проведення імпульсу. Методика і техніка реєстрації ЕКГ: стандартні відведення, однополюсні відведення від кінцівок, грудні відведення. Основні елементи ЕКГ: значення тривалості та амплітуди зубців, тривалості інтервалів і сегментів в нормі. Алгоритм і методика розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії правого та лівого передсердь, правого та лівого шлуночків.

Тема 15. **Електрокардіографічне дослідження хворих із порушеннями автоматизму та збудливості.**

Основні структури, що забезпечують функцію автоматизму серця. ЕКГ-ознаки порушень автоматизму: синусової тахікардії, синусової брадикардії, синусової аритмії, синдрому слабкості синусового вузла. Види екстрасистол. ЕКГ-ознаки синусової, передсердної, атріовентрикулярної та шлуночкової екстрасистол. Диференціація право- та лівошлуночкових екстрасистол. Класифікація шлуночкових екстрасистол. Види аллоритмій.

Тема 16. **Електрокардіографічне дослідження хворих із порушеннями функції провідності. ЕКГ-ознаки комбінованих порушень серцевого ритму.**

Час проведення імпульсу по різних відділах провідникової системи серця. ЕКГ-ознаки сино-аурикулярної та внутрішньопередсердної

блокади. Класифікація та ЕКГ-ознаки атріо-вентрикулярної блокади. Напади Морганьї–Адамса–Стокса, причина їх виникнення та клінічні прояви. Внутрішньошлуночкові блокади, диференціація блокади лівої та правої ніжки пучка Гіса. Ознайомлення з показаннями до проведення та правилами виконання електроімпульсної терапії.

ЕКГ- та клінічні ознаки фібриляції та тріпотіння передсердь. Клінічні прояви та ЕКГ-ознаки при тріпотінні шлуночків, пароксизмальній шлуночковій тахікардії, фібриляції шлуночків.

Змістовий модуль 5. ***Фізикальні методи дослідження органів шлунково–кишкового тракту та нирок***

Тема 17. **Розпит та огляд хворих із захворюваннями шлунково–кишкового тракту. Огляд та поверхнева пальпація живота.**

Послідовність з'ясування та деталізації скарг хворого із патологією шлунково–кишкового тракту. Особливості збирання анамнезу захворювання та життя. Зміни зовнішнього вигляду хворого при різній патології шлунково–кишкового тракту. Послідовність огляду живота (форма, розміри, симетричність, стан шкіри та пупка, вгодованість, стан підшкірних судин, характер оволосіння). Поняття про топографічні зони та топографічні лінії на поверхні живота. Завдання та методика проведення поверхневої пальпації живота (пальпація до дузі великого та малого радіусу, перевірка симптомів подразнення очеревини, виявлення розходження прямих м'язів живота, наявності пупкових кил та кил білої лінії живота). Методи виявлення асциту (оглядовий, перкуторний, флюктуації).

Тема 18. **Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка.**

Роль вітчизняних клініцистів у розробці методу пальпації органів черевної порожнини. Проекція відділів шлунково-кишкового тракту на поверхню живота. Послідовність проведення глибокої ковзної методичної пальпації відділів кишківника за методом Образцова–

Стражеска: нормальні параметри сигмоподібної, сліпої, термінального відділу клубової, висхідної, нисхідної та поперечно-ободової кишки. Методи визначення нижньої межі шлунка (перкуторний, пальпаторний, стетоакустичний, за шумом плескоту). Правила пальпації воротаря.

Тема 19. **Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок.**

Перкуторне визначення розмірів та меж печінки. Причини збільшення та зменшення розмірів печінки. Методика проведення глибокої ковзної пальпації печінки. Характеристика нормальної пальпаторної картини та можливі зміни нижнього краю печінки при патології. Методика перкуторного визначення розмірів селезінки, основні причини її збільшення. Правила пальпації селезінки. Діагностична цінність визначення симптому Пастернацького. Методика пальпаторного дослідження нирок у положення стоячи та лежачи.

Проміжний контроль засвоєння основних методів обстеження хворого.

Модуль 2. «СИМПТОМИ ТА СИНДРОМИ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ»

Змістовий модуль 6: ***Основні симптоми та синдроми при захворюваннях серцево–судинної системи***

Тема 20. **Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.**

Визначення та розповсюдженість вад серця, частота ураження серцевих клапанів. Основні причини ураження клапанного апарату серця. Основні механізми розвитку мітральної недостатності та мітрального стенозу. Зміни гемодинаміки при мітральних вадах серця. Значення рефлексу Китаєва. Основні скарги хворих на мітральний стеноз та недостатність мітрального клапана. Дані огляду, пальпації передсерцевої ділянки та перкусії при мітральних вадах серця.

Аускультативна картина мітрального стенозу та мітральної недостатності. ЕКГ–, ФКГ– та ЕхоКГ– ознаки мітральних вад серця. Рентгенологічні ознаки мітральних вад. Поняття про пролапс мітрального клапана.

Тема 21. **Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.**

Етіологічні фактори та механізми розвитку аортальнної недостатності та аортального стенозу. Зміни гемодинаміки при аортальних вадах серця. Основні скарги хворих на аортальний стеноз та недостатність аортального клапана. Дані огляду, пальпації передсерцевої ділянки та перкусії при аортальних вадах серця. Аускультативна картина стенозу аортального отвору та аортальної недостатності. ЕКГ–, ФКГ– та ЕхоКГ– ознаки аортальних вад серця. Рентгенологічні ознаки аортальних вад.

Тема 22. **Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертензивні кризи.**

Визначення та класифікація артеріальної гіпертензії; ессенціальна гіпертензія (гіпертонічної хвороби) та симптоматичні гіпертензії. Основні фактори ризику гіпертонічної хвороби та механізми її розвитку. Класифікація гіпертонічної хвороби за рівнем артеріального тиску та за ураженням органів–мішеней. Основні скарги хворого на гіпертонічну хворобу, дані огляду, пальпації прекардіальної ділянки, перкусії меж серцевої тупості та аускультації серця. ЕКГ–ознаки змін міокарда при гіпертонічній хворобі. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Ускладнені та неускладнені гіпертонічні кризи.

Тема 23. **Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.**

Визначення поняття «ішемічна хвороба серця» (ІХС). Основні патогенетичні механізми та фактори ризику ІХС. Класифікація ІХС. Поняття про гострі та хронічні коронарні синдроми. Визначення та

основні клінічні прояви стенокардії. Функціональні класи стенокардії. Методи об'єктивної діагностики стенокардії (ЕКГ, добове моніторування ЕКГ, навантажувальні тести, коронарографія, сцинтіграфія серця). Визначення та основні клінічні прояви гострого інфаркту міокарда. Дані фізикальних методів обстеження хворих на гострий інфаркт міокарда. Періодизація інфаркту міокарда. ЕКГ–зміни при різних формах інфаркту міокарда в різні періоду його перебігу. Сучасні лабораторні маркери некрозу міокарда.

Визначення поняття серцева недостатність, сучасна класифікація серцевої недостатності (стадії серцевої недостатності, гемодинамічний варіант, функціональні класи пацієнтів). Основні клінічні прояви серцевої недостатності.

Змістовий модуль 7. ***Основні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання.***

Тема 24. **Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Синдроми бронхіальної обструкції, підвищення повітряності легень. Хронічне обструктивне захворювання легень.**

Визначення та основні механізми розвитку хронічного бронхіту та бронхіальної астми. Основні скарги та дані фізикального обстеження хворих на хронічний бронхіт і бронхіальну астму. Синдром бронхіальної обструкції, мукоциліарної недостатності та підвищеної повітряності легень. Основні методи інструментальної діагностики. Лабораторні ознаки бронхіальної астми за даними загального аналізу крові та дослідження харкотиння. Визначення та основні клінічні прояви бронхоектатичної хвороби. Поняття про хронічне обструктивне захворювання легень.

Тема 25. **Пневмонії та плеврити: симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Синдроми ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині, дихальної недостатності**

Визначення та сучасна класифікація пневмоній (госпітальна, негоспітальна, аспіраційна, пневмонія у осіб з послабленим імунітетом), класифікація за характером ураження легень (плевропневмонія, бронхопневмонія, інтерстиціальна пневмонія). Основні етіологічні чинники пневмонії. Скарги хворих та особливості даних фізикальних методів обстеження хворих на плевро- та бронхопневмонію. Критерії тяжкого перебігу пневмонії. Можливості інструментальної діагностики ущільнення легеневої тканини. Лабораторні ознаки запального синдрому при пневмоніях. Синдром ущільнення легеневої тканини.

Причини розвитку запалення плевральних листків. Шляхи утворення та циркуляції внутрішньоплевральної рідини в нормі та при патології. Особливості скарг хворого при сухому та ексудативному плевриті, відмінність даних фізикального обстеження (пальпації, перкусії, аускультації легень) при різних формах плевриту. Синдроми накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині. Можливості інструментальної діагностики. Плевральна пункція: дослідження вмісту плевральної порожнини. Відмінність між ексудатом та трансудатом за даними фізикального та лабораторного обстеження. Основні клінічні прояви та стадії синдрому дихальної недостатності при захворюваннях легень.

Змістовий модуль 8. ***Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту і системи виділення.***

Тема 26. **Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми.**

Визначення та сучасна класифікація гастриту і пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Основні етіологічні чинники цих захворювань. Розповсюдженість хелікобактеріозу, умови пошкодження слизової оболонки шлунка та 12-палої кишки. Основні

скарги хворих на хронічний гастрит та пептичну виразку. Особливості больового синдрому в залежності від локалізації патологічного вогнища та стану кислотопродукуючої функції шлунка. Прояви диспептичного синдрому при хронічному гастриті та пептичній виразці шлунка і 12-палої кишки. Можливості інструментального та лабораторного обстеження хворих. Основні ускладнення пептичної виразки шлунка та 12-палої кишки. Синдром шлункової кровотечі. Основні симптоми та синдроми у хворих на ентерит та коліт: синдром кишкової диспепсії, синдроми мальабсорбції та мальдигестії, синдром подразненого кишківника.

Тема 27. **Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепато-біліарної системи: хронічному холециститі, холангіті, жовчокам'яній хворобі; основні клінічні та лабораторні прояви хронічного гепатиту та цирозу печінки**

Визначення та принципи сучасної класифікації хронічного холециститу та холангіту. Поняття про дискінезії жовчовивідних шляхів та їх типи. Основні скарги хворих на холецистит і холангіт. Дані фізикального обстеження пацієнтів із хронічним холециститом та холангітом. Поняття про кутанно-вісцеральні та вісцеро-кутанні симптоми при захворюваннях жовчовивідних шляхів. Інструментальні методи дослідження при патології жовчовивідних шляхів, лабораторна діагностика та результати дуоденального зондування. Жовчнокам'яна хвороба: основні скарги та дані фізикального обстеження. Особливості больового синдрому. Основні прояви жовтяничного синдрому та синдрому холестазу, їх лабораторні ознаки.

Визначення та принципи сучасної класифікації хронічного гепатиту та цирозу печінки. Основні етіологічні чинники розвитку гепатиту та цирозу печінки. Основні скарги хворих на захворювання печінки, особливості результатів огляду та дані фізикального обстеження. Морфологічні та біохімічні ознаки ураження печінки. Поняття про

індекс гістологічної активності та критерії Чайлда–Пью. Синдроми портальної гіпертензії, печінкової недостатності та гепатолієнальний синдром при ураженнях печінки. Основні ускладнення цирозу печінки.

Тема 28. **Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок – гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті. Хронічна хвороба нирок**

Визначення та сучасна класифікація гломерулонефриту та пієлонефриту. Основні механізми розвитку гломерулонефриту та пієлонефриту. Скарги хворих при ураженні нирок та результати фізикального обстеження хворих на гломеруло– та пієлонефрит. Набряковий синдром та синдром артеріальної гіпертензії при захворюваннях нирок. Можливості інструментальної діагностики патології нирок. Лабораторне дослідження сечі, аналіз та інтерпретація результатів загальноклінічного аналізу сечі, дослідження сечі за Нечипоренком, Амбюрже, Адис–Каковським, Зимницьким. Сечовий, нефротичний синдроми при захворюваннях нирок. Результати біохімічного дослідження крові при патології нирок. Синдроми ниркової недостатності та ниркової кольки. Визначення та класифікація хронічної хвороби нирок.

Змістовий модуль 9. ***Патологія системи крові та інтерпретація результатів лабораторних методів обстеження.***

Тема 29. **Основні симптоми та синдроми при анеміях, геморагічні синдроми. Загальноклінічний аналіз крові.**

Визначення та сучасна класифікація анемій. Основні лабораторні критерії анемії. Механізм розвитку нестачі заліза в організмі та виникнення залізодефіцитної анемії. Основні клінічні прояви сидеропенічного та загальногіпоксичного синдромів при залізодефіцитній анемії. Лабораторні критерії залізодефіцитної анемії. Причини та патогенез B_{12}–фолієводефіцитної анемії. Прояви

загальноанемічного синдрому, синдромів ураження органів травлення, фунікулярного мієлозу та ураження периферичної крові при B_{12}–фолієводефіцитній анемії. Основні лабораторні ознаки B_{12}–фолієводефіцитної анемії. Вроджені та набуті гемолітичні анемії: прояви загальноанемічного, жовтяничного синдромів, спленомегалії та гемосидерозу внутрішніх органів. Основні лабораторні критерії гемолітичних анемій та особливості порушення обміну білірубіну. Аналіз та інтерпретація загальноклінічного дослідження крові.

Основні компоненти системи згортання крові. Фактори розвитку кровоточивості та причини геморагічних синдромів – тромбоцитопенії, коагулопатії, геморагічні васкуліти. Характеристика геморагічного синдрому при гемофіліях, тромбоцитопенічній пурпурі та хворобі Шенляйн–Геноха. Основні методи лабораторної діагностики геморагічних синдромів

Тема 30. **Розпитування та фізикальне обстеження хворого терапевтичного профілю**

Проведення розпитування, загального огляду терапевтичного хворого, фізикальне обстеження серцево-судинної, дихальної, травної та сечовидільної систем за встановленими алгоритмами, оцінка результатів інструментальних та лабораторних методів обстеження з подальшим оформленням історії хвороби.

Тема 31. **Підсумковий контроль засвоєння практичних навичок з методів обстеження хворого**

Перевірка рівня засвоєння практичних навичок за наступними розділами 1) розпитування хворого, 2) проведення загального огляду та огляду окремих ділянок тіла, 3) послідовність та методика виконання пальпації, перкусії та аускультації при дослідженні дихальної, серцево-судинної, травної систем, 4) проведення інструментальних методів дослідження (вимірювання артеріального тиску, реєстрація ЕКГ).

Тема 32. **Підсумковий контроль теоретичної підготовки з дисципліни, знань студентів з виявлення основних симптомів та синдромів при аналізі результатів інструментальних та лабораторних методів обстеження пацієнтів**

Перевірка теоретичних знань студентів з пропедевтики внутрішньої медицини (відповідно до переліку теоретичних питань, які має засвоїти студент під час вивчення дисципліни) за допомогою відповіді на питання тест-контролю, вирішення ситуаційних завдань з розшифровки ЕКГ та інтерпретації результатів дослідження крові та сечі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
Модуль 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб					
Змістовий модуль 1. Введення в клініку внутрішніх хвороб. Основні правила розпитування та огляду хворого					
Тема 1. Роль і місце пропедевтики внутрішньої медицини серед клінічних дисциплін терапевтичного профілю.	1,5	0,5	–	–	1
Тема 2. Схема історії хвороби. Анамнестична частина історії хвороби.	5,0	1	3	–	1
Тема 3. Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла.	5,5	0,5	3	–	2
Разом (змістовий модуль 1)	***12,0***	***2,0***	***6,0***	*****	***4,0***
Змістовий модуль 2. Фізикальні та інструментальні методи дослідження стану бронхо–легеневої системи					
Тема 4. Основні скарги хворих	4,5	–	3		1,5

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
із захворюваннями органів дихання. Огляд та пальпація грудної клітки.					
Тема 5. Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень	5,0	0,5	3		1,5
Тема 6. Методика проведення топографічної перкусії легень. Основні симптоми та синдроми на підставі перкусії легень	5,0	0,5	3		1,5
Тема 7. Аускультація як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультації легень. Основні дихальні шуми.	5,0	0,5	3		1,5
Тема 8. Аускультація легень: додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври).	5,0	0,5	3		1,5
Разом (змістовий модуль 2)	***24,5***	***2,0***	***15,0***	*	***7,5***
Змістовий модуль 3. Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи					
Тема 9. Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи. Розпитування та загальний огляд хворих із патологією серцево–судинної системи.	5,0	–	3		2
Тема 10. Дослідження пульсу (артеріального, венозного, псевдокапілярного) та	4,5	–	3		1,5

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
артеріального тиску.					
Тема 11. Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка	4,5		3		1,5
Тема 12. Аускультація серця: серцеві тони, їх розщеплення та роздвоєння, додаткові тони, 3-членні ритми (ритм перепілки, ритм галопа).	6,0	1	3		2
Тема 13. Аускультація серця: органічні та функціональні серцеві шуми.	6,0	1	3		2
Разом (змістовий модулем 3.	***26,0***	***2,0***	***15,0***	*	***9,0***
Змістовий модуль 4. ЕКГ-метод дослідження серцево–судинної системи					
Тема 14. Електрокардіографічний метод дослідження функції серця. Методика реєстрації та розшифру–вання ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.	6,0	1	3		2
Тема 15. Електрокардіографічне дослідження хворих із порушеннями автоматизму та збудливості.	5,5	0,5	3		2
Тема 16. Електрокардіографічне дослідження хворих із	5,5	0,5	3		2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
порушеннями функції провідності та комбіно–ваними порушеннями серцевого ритму.					
Разом (змістовий модуль 4)	***17,0***	***2,0***	***9,0***	*	***6,0***
Змістовий модуль 5. Основні методи дослідження органів шлунково–кишкового тракту та нирок					
Тема 17. Розпит та огляд хворих із захворюваннями шлунково–кишкового тракту. Огляд та поверх-нева пальпація живота.	6,5	2	3		1,5
Тема 18. Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка.	4,5	–	3		1,5
Тема 19. Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок. Проміжний контроль засвоєння основних методів обстеження хворого	5,5	–	2,5 0,5		1,5 1
Разом (змістовий модуль 5)	***16,5***	***2,0***	***9,0***	*	***5,5***
*Індивідуальна робота (з переліку запропонованих тем)				4,0	
Усього годин з модуля 1	**100**	**10**	**54**	**4**	**32**
Модуль 2. Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів					
Змістовий модуль 6: Основні симптоми та синдроми при захворюваннях					

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
серцево–судинної системи					
Тема 20. Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.	5,0	–	3		2
Тема 21. Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження.	5,0		3		2
Тема 22. Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи.	6,0	1	3		2
Тема 23. Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда. Синдром серцевої недо-статності	6,0	1	3		2
Разом (змістовий модуль 6)	***22,0***	***2,0***	***12,0***	*****	***8,0***
Змістовий модуль 7. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях органів дихання					
Тема 24. Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Синдроми бронхіаль–ної обструкції, підвищення повітряності легень. Хронічне обструктивне захворювання легень.	6,0	1	3		2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
Тема 25. Пневмонії та плеврити: симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Синдроми ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині, дихальної недостатності	6,0	1	3		2
Разом (змістовий модуль 7)	***12,0***	***2,0***	***6,0***	*****	***4,0***
Змістовий модуль 8. Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту і системи виділення					
Тема 26. Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми.	6,0	1	3		2
Тема 27. Основні симптоми та синдроми при захворюван–нях гепато-біліарної системи: хронічному холециститі, холангіті, жовчокам'яній хворобі; основні клінічні та лабораторні прояви хронічного гепатиту та цирозу печінки	6,0	1	3		2
Тема 28. Основні симптоми та синдроми при захворюван–нях нирок – гострому та хронічному гломерулонеф–	7,0	2	3		2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	Усього	Лекції	Практичні заняття	Індивід. робота	СРС
риті та пієлонефриті. Хронічна хвороба нирок.					
Разом (змістовий модуль 8)	***19,0***	***4,0***	***9,0***	*****	***6,0***
Змістовий модуль 9. Патологія системи крові та інтерпретація результатів лабораторних методів обстеження					
Тема 29. Основні симптоми та синдроми при анеміях, геморагічні синдроми. Загальноклінічний аналіз крові.	7,0	2	3		2
Тема 30. Курація хворого з написанням історії хвороби	6,0		3		3
Разом (змістовий модуль 9)	***13,0***	***2,0***	***6***	*****	***5,0***
*Індивідуальна робота (з переліку запропонованих тем)				4,0	
Усього годин з модуля 2	**70,0**	**10,0**	**33,0**	**4,0**	**23,0**
Тема 31. Підсумковий контроль засвоєння практичних навичок з методів обстеження хворого	5,0		3		2
Тема 32. Підсумковий контроль теоретичної підготовки та знань студентів з дисципліни	5,0		3		2
РАЗОМ З ДИСЦИПЛІНИ	**180**	**20**	**93**	**67**	

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб		
1.	Пропедевтика внутрішньої медицини як введення у клініку внутрішніх хвороб. Основні методи обстеження хворих	2
2.	Симптоми при захворюваннях органів дихання на підставі пальпації, перкусії та аускультації грудної клітки	2
3.	Аускультація серця: основні симптоми при вислуховуванні тонів та шумів серця	2
4.	Електрокардіографічне обстеження хворого: ЕКГ-ознаки найбільш розповсюджених порушень серцевого ритму	2
5.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту: клінічні особливості больового та диспептичного синдромів	2
Усього з модуля 1		***10***
Модуль 2. Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів		
1.	Основні синдроми при захворюваннях органів дихання. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки синдромів бронхіальної обструкції, ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини в плевральній порожнині, дихальної недостатності	2
2.	Основні синдроми при захворюваннях серцево-судинної системи. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки синдромів артеріальної гіпертензії, серцевої недостатності, коронарного синдрому	2
3.	Основні синдроми при захворюваннях шлунка та гепато-біліарної системи. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки синдромів порушення секреторної активності шлунка, дискінезії жовчовивідних шляхів,	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	портальної гіпертензії, гепато-целюлярної недостатності	
4.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки сечового, нефротичного, нефритичного синдромів, синдрому ниркової недостатності	2
5.	Основні симптоми та синдроми при анеміях. Геморагічні синдроми. Методи клінічного, лабораторного та інструментального дослідження.	2
Усього з модуля 2		***10***
УСЬОГО З ДИСЦИПЛІНИ		**20**

6. Теми практичних занять

(семінарських та лабораторних занять програмою не передбачено)

№ з/п	Назва теми (або зміст роботи)	Кількість годин
Модуль 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб		
1.	Основні завдання пропедевтики внутрішньої медицини. Схема історії хвороби. Проведення розпитування хворого.	3
2.	Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла: голови, шиї, тулуба кінцівок. Діагностичне значення симптомів, виявлених під час огляду хворого.	3
3.	Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки.	3
4.	Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень	3
5.	Методика проведення топографічної перкусії легень. Основні симптоми та синдроми на підставі перкусії легень	3

№ з/п	Назва теми (або зміст роботи)	Кількість годин
6.	Аускультація як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультації легень. Основні дихальні шуми	3
7.	Аускультація легень: додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври)	3
8.	Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево–судинної системи	3
9.	Дослідження пульсу (артеріального, венозного, псевдокапілярного) та артеріального тиску	3
10.	Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка	3
11.	Аускультація серця: серцеві тони, їх розщеплення, роздвоєння, додаткові тони, 3-членні ритми.	3
12.	Аускультація серця: органічні та функціональні серцеві шуми.	3
13.	Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.	3
14.	ЕКГ-ознаки порушень автоматизму та збудливості.	3
15.	ЕКГ–ознаки порушень провідності. Фібриляція та тріпотіння передсердь і шлуночків	3
16.	Розпит та огляд хворих із захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота.	3
17.	Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка.	3
18.	Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок. Проміжний контроль засвоєння основних методів обстеження хворого	3
Усього з модуля 1		**54**

№ з/п	Назва теми (або зміст роботи)	Кількість годин
Модуль 2. Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів		
19.	Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження	3
20.	Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження	3
21.	Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи.	3
22.	Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.	3
23.	Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Хронічне обструктивне захворювання легень. Синдром підвищення повітряності легеневої тканини.	3
24.	Пневмонії та плеврити: симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Синдроми ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині та дихальної недостатності при патології бронхо–легеневої системи.	3
25.	Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми.	3
26.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепатобіліарної системи: хронічному холециститі, холангіті, жовчокам’яній хворобі; основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки.	3
27.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок – гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті. Хронічна хвороба нирок.	3
28.	Основні симптоми та синдроми при анеміях, геморагічні	3

№ з/п	Назва теми (або зміст роботи)	Кількість годин
	синдроми. Загальноклінічний аналіз крові.	
29.	Курація хворого з написанням історії хвороби	3
	Усього з модуля 2	**33**
30.	Підсумковий контроль засвоєння практичних навичок з методів обстеження хворого	3
31.	Підсумковий контроль теоретичної підготовки та знань студентів з дисципліни	3
	УСЬОГО З ДИСИЦИПЛІНИ	**93**

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (або зміст роботи)	Кількість годин
Модуль 1: «Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб»		
1.	Підготовка до практичних занять (теоретична)	18
2.	Опрацювання методів фізикального обстеження хворого	10
3.	Оволодіння умінням аналізувати дані ЕКГ-обстеження	3
4.	Індивідуальна робота з переліку запропонованих тем	4
5.	Підготовка до проміжного контролю з основних методів обстеження хворого	1
	Усього з модуля 1	***36***
Модуль 2: «Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів»		
1.	Передаудиторна теоретична підготовка за планом практичних занять	16
2.	Оволодіння методикою інтерпретації загальноклінічних аналізів крові	2
3.	Оволодіння методикою інтерпретації загальноклінічних аналізів сечі	2

№ з/п	Назва теми (або зміст роботи)	Кількість годин
4.	Курація хворого із написанням історії хвороби	3
5.	Індивідуальна робота з переліку запропонованих тем	4
Усього з модуля 2		***27***
	Підготовка до теоретичної частини підсумкового контролю	2
	Підготовка до практичної частини підсумкового контролю	2
РАЗОМ з дисципліни		**67**

8. Індивідуальні завдання

За бажанням студента під час вивчення відповідних тем він може виконувати індивідуальну роботу, яка проводиться під час підготовки до практичних занять або роботи у терапевтичних відділеннях стаціонару та при успішному її виконанні враховується викладачем при виставленні оцінки за відповідну тему.

Перелік та зміст індивідуальних завдань можуть визначатись у кожному окремому випадку. Орієнтовний перелік індивідуальних завдань:

1. Проведення розпитування показового хворого, його загального огляду та огляду голови, шиї, кінцівок із виділенням основних симптомів та синдромів захворювання.
2. Проведення досліджень функції зовнішнього дихання у показових хворих, обробка отриманих даних та доповідь на занятті
3. Реєстрація ЕКГ, участь у проведенні інструментальних досліджень серцево-судинної системи у показових хворих з обробкою даних та доповіддю на занятті
4. Проведення фізикального та інструментального обстеження показового хворого із підготовкою огляду наукової літератури щодо досліджуваного випадку

5. Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення про сучасні методи обстеження хворих у клініці внутрішніх хвороб
6. Робота з літературою й іншими джерелами інформації та підготовка реферативного повідомлення про особливості синдромної діагностики захворювання із типовим перебігом, обраного за бажанням студента.

Реферативне повідомлення оформлюється у вигляді друкованого тексту, обсягом не менше 15 сторінок шрифтом Times New Roman, розмір 14, з міжрядковим інтервалом 1,5 та полями: зліва – 3 см, зверху та знизу – 2 см, справа – 1,5 см. При підготовці реферату використовується сучасна література (останні 5 років), використання більш старої літератури можливе при описанні історичних аспектів питань. Будь-який реферат перед його перевіркою викладачем має пройти антиплагіатну перевірку із використанням ПЗ “StrikePlagiarism”.

7. Підготовка ілюстративних матеріалів за тематикою практичних занять.
8. Проведення бесід та лекцій для пацієнтів щодо первинної та вторинної профілактики захворювань.

Результати виконання індивідуальної роботи доповідаються на практичному занятті та враховуються при поточному оцінюванні студента з відповідної теми.

9. Методи навчання

При вивченні дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» використовуються різновиди методів навчання, рекомендовані для вищої школи:

- словесні (пояснення, лекція, бесіда, дискусія);
- наочні (демонстрація);
- практичні (практична робота, опанування практичними навичками), на яких робиться особливий акцент при вивченні дисципліни;

При вивченні дисципліни запроваджуються такі методи організації навчальних занять (залежно від тематики заняття):

- метод клінічних кейсів,
- метод індивідуальних навчально-дослідних завдань,
- метод конкурентних груп,
- метод тренінгових технологій,
- метод проведення наукових конференцій із застосуванням інтерактивних технологій.

Видами навчальної діяльності студента є лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів.

Практичні заняття тривалістю 3 академічні години проходять у терапевтичній клініці (відділеннях терапевтичного профілю клінічних баз кафедри).

10. Методи та форми контролю, розподіл балів, які отримують студенти, оцінювання дисципліни

При оцінюванні знань студентів перевага надається стандартизованим методам контролю: стандартизований за методикою виконання контроль практичних навичок, тестування (усне, письмове), структуровані письмові роботи, робота із стандартною медичною документацією.

Методи контролю:

Теоретичних знань – тестування письмове та комп'ютерне, індивідуальне опитування, співбесіда, структуровані за змістом письмові роботи.

Практичних навичок та умінь – контроль виконання стандартизованих за методикою проведення практичних навичок:

- розпитування хворого,
- огляд загальний і місцевий,
- пальпація, перкусія, аускультація,
- оцінка за стандартизованим алгоритмом результатів інструментальних та лабораторних методів обстеження хворого,
- інтерпретація результатів інструментального обстеження хворого

– інтерпретація результатів лабораторного обстеження хворого
– узагальнення результатів суб'єктивного, фізикального, лабораторного та інструментального обстеження хворого із оформленням стандартизованої історії хвороби,
– складання плану подальшого обстеження хворого,

Форми контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок.

Проміжний контроль здійснюється на останньому занятті модуля 1 та передбачає стандартизований контроль засвоєння тематичного блоку інформації з основних методів обстеження хворого.

Контроль виконання самостійної роботи, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Контроль засвоєння практичних навичок здійснюється як під час поточного контролю, так і при підсумковому контролі.

Підсумковий контроль проводиться по завершенню вивчення дисципліни на двох останніх практичних заняттях: на одному – контроль практичної підготовки студентів, на іншому – контроль засвоєння теоретичних знань.

До підсумкового контролю допускаються студенти, які відвідали не менше 75% аудиторних занять (лекції, практичні заняття), передбачені календарним планом, склали проміжний контроль та захистили історію хвороби із позитивною оцінкою.

Підсумковий контроль передбачає перевірку теоретичних знань студента, демонстрацію виконання ним практичних навичок та вирішення ситуаційних завдань з інтерпретації результатів інструментальних та лабораторних методів обстеження хворих.

Розподіл балів, які отримують студенти

№ з/п	Назва теми	Кількість балів, що відповідають традиційній оцінці			
		«5»	«4»	«3»	«2»
Модуль 1: «Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб»					
1.	Основні завдання пропедевтики внутрішньої медицини. Схема історії хвороби. Проведення розпитування хворого.	2,5	2	1,5	0
2.	Загальний огляд хворого. Огляд окремих частин тіла: голови, шиї, тулуба кінцівок. Діагностичне значення симптомів, виявлених під час огляду хворого.	2,5	2	1,5	0
3.	Основні скарги хворих із захворюваннями органів дихання. Статичний та динамічний огляд грудної клітки. Пальпація грудної клітки.	2,5	2	1,5	0
4.	Перкусія як метод фізикального обстеження легень. Методика проведення порівняльної перкусії легень	2,5	2	1,5	0
5.	Методика проведення топографічної перкусії легень. Основні симптоми та синдроми на підставі перкусії легень	2,5	2	1,5	0
6.	Аускультація як метод фізикального обстеження легень. Методика аускультації легень. Основні дихальні шуми	2,5	2	1,5	0
7.	Аускультація легень: додаткові дихальні шуми (хрипи, крепітація, шуму тертя плеври)	2,5	2	1,5	0
8.	Фізикальні методи дослідження серцево–судинної системи. Розпит та загальний огляд хворих із патологією серцево–судинної системи	2,5	2	1,5	0
9.	Дослідження пульсу (артеріального, венозного, псевдокапілярного) та артеріального тиску	2,5	2	1,5	0

№ з/п	Назва теми	Кількість балів, що відповідають традиційній оцінці			
		«5»	«4»	«3»	«2»
10.	Огляд та пальпація передсерцевої ділянки. Перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, визначення ширини судинного пучка	2,5	2	1,5	0
11.	Аускультація серця: серцеві тони, їх розщеплення, роздвоєння, додаткові тони, 3-членні ритми.	2,5	2	1,5	0
12.	Аускультація серця: органічні та функціональні серцеві шуми.	2,5	2	1,5	0
13.	Методика реєстрації та розшифрування ЕКГ. ЕКГ-ознаки гіпертрофії передсердь та шлуночків.	2,5	2	1,5	0
14.	ЕКГ-ознаки порушень автоматизму та збудливості.	2,5	2	1,5	0
15.	ЕКГ–ознаки порушень провідності. Фібриляція та тріпотіння передсердь і шлуночків	2,5	2	1,5	0
16.	Розпит та огляд хворих із захворюваннями органів травлення. Огляд та поверхнева пальпація живота.	2,5	2	1,5	0
17.	Глибока ковзна методична пальпація відділів кишківника та шлунка.	2,5	2	1,5	0
18.	Глибока ковзна методична пальпація печінки, селезінки, нирок.	2,5	2	1,5	0
	Проміжний контроль засвоєння основних методів обстеження хворого	*5*	*4*	*3*	*0*
Модуль 2: «Симптоми та синдроми при захворюваннях внутрішніх органів»					
19.	Мітральні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження	2,5	2	1,5	0

№ з/п	Назва теми	Кількість балів, що відповідають традиційній оцінці			
		«5»	«4»	«3»	«2»
20.	Аортальні вади серця: основні симптоми та синдроми на підставі клініко–інструментальних методів обстеження	2,5	2	1,5	0
21.	Основні симптоми та синдроми при гіпертонічній хворобі та симптоматичних артеріальних гіпертензіях. Гіпертонічні кризи.	2,5	2	1,5	0
22.	Ішемічна хвороба серця: основні симптоми та синдроми при стенокардії та інфаркті міокарда.	2,5	2	1,5	0
23.	Основні клінічні прояви при хронічному бронхіті та бронхіальній астмі. Хронічне обструктивне захворювання легень. Синдром підвищення повітряності легеневої тканини.	2,5	2	1,5	0
24.	Пневмонії та плеврити: симптоми та синдроми на підставі клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження. Синдроми ущільнення легеневої тканини, накопичення рідини та повітря у плевральній порожнині та дихальної недостатності при патології бронхо–легеневої системи.	2,5	2	1,5	0
25.	Клініко-інструментальне та лабораторне дослідження хворих на хронічний гастрит, пептичну виразку шлунка та 12-палої кишки. Основні симптоми та синдроми.	2,5	2	1,5	0
26.	Основні симптоми та синдроми при захворюваннях гепатобіліарної системи: хронічному холециститі, холангіті, жовчокам’яній хворобі; основні клінічні та лабораторні прояви хронічних гепатитів і цирозів печінки.	2,5	2	1,5	0
27.	Основні симптоми та синдроми при	2,5	2	1,5	0

№ з/п	Назва теми	Кількість балів, що відповідають традиційній оцінці			
		«5»	«4»	«3»	«2»
	захворюваннях нирок – гострому та хронічному гломерулонефриті та пієлонефриті. Хронічна хвороба нирок.				
28.	Основні симптоми та синдроми при анеміях, геморагічні синдроми. Загальноклінічний аналіз крові.	2,5	2	1,5	0
29.	*Історія хвороби (курація хворого з написанням історії хвороби)*	*5*	*4*	*3*	*0*
	Всього за поточну навчальну діяльність (балів)	Максимальна оцінка – 80			
	Підсумковий контроль (балів)	Максимальна оцінка – 120			
	Всього балів за дисципліну (балів)	**Максимальна оцінка – 200 Мінімальна оцінка – 111**			

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» становить 80 балів, вона вираховується як сума оцінок за наступні види діяльності:

– Суми поточних оцінок за практичні заняття (28 занять, максимально 70 балів)
– Оцінки за історію хвороби (29-е заняття - максимально 5 балів)
– Оцінки за проміжний контроль засвоєння основних методів обстеження хворого (максимально 5 балів)

Поточні оцінки за практичні заняття відповідають критеріям оцінювання програмних результатів навчання:

Оцінка «відмінно» виставляється у випадку, коли студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, іллюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпно точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і

неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності; активно опановує практичною частиною заняття та методично правильно демонструє передбачені програмою практичні навички, вірно діє у змодельованих клінічних ситуаціях; проявляє ініціативу під час самостійної роботи.

Оцінка «добре» виставляється за умови, коли студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках; виконує передбачені для опанування практичні навички, але може припускатися окремих несуттєвих помилок, які виправляє самостійно; активно працює під час самостійної роботи, виконуючи запланований мінімум робіт.

Оцінка «задовільно» виставляється студентові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно; здатний виконати основні практичні завдання та діяти у змодельованих клінічних ситуаціях тільки після відповідних зауважень та допомоги викладача; при проведенні самостійної роботи виникають труднощі, вирішити які студент потенційно може за допомогою викладача.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках, коли знання і вміння студента не відповідають вимогам «задовільної» оцінки; студент пасивно поводить себе на занятті та під час самостійної роботи, має явні труднощі при вирішенні ситуаційних завдань, засвоєнні практичних навичок.

Критерії поточного оцінювання

окремих видів роботи студентів на практичних заняттях

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Критерії оцінювання усної відповіді (при аудиторній та дистанційній формі проведення занять)			
Студент глибоко і твердо засвоїв матеріал, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповідях тісно пов'яза-на теорія з практикою. Вільно справляється з різними видами завдань, вірно обґрунтовує прийняття рішень	Студент твердо засвоїв матеріал, грамотно і по суті відповідає, не допускає суттєвих помилок у відповідях, вірно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних завдань	Студент має знання основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає помилки, недостатньо правильно формулює основні поняття, порушує послідовність у викладенні матеріалу	Студент не знає частини програмного матеріалу, допускає помилки, невпевнений у відповіді
Критерії оцінювання вирішення питань тест-контролю (при аудиторній роботі)			
Вірна відповідь дана на 91–100 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті	Вірна відповідь дана на 81–90 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті	Вірна відповідь дана на 70–80 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті	Вірна відповідь дана менше, ніж на 70 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті
Критерії оцінювання вирішення питань тест-контролю (при дистанційній формі занять)			
Вірна відповідь дана на 95–100 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті	Вірна відповідь дана на 85–94 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті	Вірна відповідь дана на 75–84 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті	Вірна відповідь дана менше, ніж на 75 % питань тест-контролю, що вирішуються на занятті
Критерії оцінювання практичних навичок (при аудиторній формі навчання)			

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент глибоко і досконало оволодів методикою фізикального обстеження, відмінно володіє прийомами дослідження серцево-судинної, бронхо-легеневої та травної систем, вільно і у правильній послідовності інтерпретує дані, отримані при фізикальному інструментальному та лабораторному обстеженні хворого	Студент в цілому оволодів методикою фізикального обстеження, добре володіє прийомами дослідження серцево-судинної, бронхо-легеневої та травної систем, вільно і у правильній послідовності узагальнює дані, отримані при фізикальному інструментальному та лабораторному обстеженні хворого, припускаючись лише незначних помилок у вище перерахованих процесах	Студент оволодів методикою фізикального обстеження, але допускає суттєві порушення у послідовності її проведення, прийомах дослідження серцево-судинної, бронхо-легеневої і травної систем, припускається неточностей в інтерпретації отриманих даних	Студент не засвоїв практичних навичок з методів фізикального обстеження або припускається грубих помилок при їх проведенні, не може відтворити алгоритм фізикального обстеження серцево-судинної, бронхо-легеневої та травної систем та інтерпретації лабораторних та інструментальних даних
Критерії оцінювання вирішення клінічної ситуаційної задачі			
Точно сформульовані та повністю обґрунтовані відповіді на поставлені питання ситуаційної задачі	Точно сформульовані та частково обґрунтовані відповіді на поставлені питання ситуаційної задачі, допущені неточності, які суттєво не впливають на загальний висновок	Студент дає односкладні відповіді на поставлені питання, які часто неточні, неповні або лише частково правильні. Виникають труднощі при обґрунтуванні та поясненні відповідей на питання, які студент здатний виправити за	Не дано відповіді на питання ситуаційної задачі або відповідь неправильна

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
		допомогою викладача	

Якщо студент за практичне заняття отримав загальну оцінку «незадовільно» (0 балів), він має право покращити свої знання з теми упродовж наступного практичного заняття (без отримання балів).

Написання історії хвороби, передбачене під час вивчення дисицпліни, проводиться на підставі обстеження студентом пацієнта або вирішення змодельованої клінічної ситуації (у разі, якщо навчання за наказом по НМУ проводиться дистанційно).

Оцінювання історії хвороби:

5 балів – написана методично вірно, без зауважень;

4 бали – написана методично вірно, дотримано послідовність та зміст розділів, але окремі розділи недостатньо деталізовано;

3 бали – мають місце зауваження щодо деталізації та послідовності описання розділів;

0 балів – порушено схему та правила написання історії хвороби (в цьому випадку студент має право переписати історію хвороби з урахуванням зауважень викладача).

Після засвоєння студентом основних методів обстеження бронхо-легеневої, серцево-судинної та травної системи передбачається проведення проміжного контролю знань. Опитування включає блок з тестових завдань зі знання алгоритмів виконання практичних навичок, розміщених на платформі LIKAR_NMU, які студент вирішує в режимі он-лайн упродовж 30 хвилин. Після завершення відповіді результат висвітлюється автоматично і оцінюється викладачем відповідно до «критеріїв оцінювання питань тест–контролю».

При отриманні студентом незадовільної оцінки за проміжний контроль він має перескласти його, але без права отримання балів.

До підсумкового контролю з дисципліни допускаються студенти за умови відвідування не менше 75% навчальних аудиторних занять із всією накопиченою сумою балів під час вивчення дисципліни. Враховуючи, що кількість аудиторних годин з дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» становить 113, студент може пропустити не більше 29 аудиторних годин (отже, має відвідати не менше 84 навчальних аудиторних годин). Студент, який пропустив більше 29 годин аудиторних занять, вважається таким, що не виконав навчальної програми з дисципліни, тому він має повторно вивчити дисципліну.

Підсумковий контроль проводиться після вивчення всіх тем дисципліни на двох останніх заняттях та передбачає два етапи:

I. Теоретична частина:

1) відповідь на питання тест-контролю (40 питань);

2) перевірка засвоєння латинської термінології з дисципліни (10 термінів).

II. Практична частина:

3) виконання практичних навичок з методів обстеження хворого та медичних маніпуляцій (або демонстрація знання алгоритму їх виконання у разі дистанційного навчання)

4) розшифровка та аналіз ЕКГ.

5) вирішення ситуаційних завдань з аналізу та інтерпретації результатів лабораторних досліджень (4 різні дослідження)

Оцінка за підсумковий контроль складається із суми балів за його складові:

1) тест-контроль (максимальна оцінка – 20 балів)
2) латинська термінологія (максимальна оцінка – 10 балів)
3) розшифровка ЕКГ (максимальна оцінка – 20 балів)
4) аналіз результатів лабораторних досліджень (максимальна оцінка – 40 балів)
5) практичні навички (максимальна оцінка – 30 балів)

Максимальна оцінка, яку студент може отримати за підсумковий контроль, становить 120 балів (20 + 10 + 20 + 40 + 30).

Оцінювання з дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні» виставляється за 200-бальною шкалою та визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності у балах (максимальна кількість балів – 80) та оцінки підсумкового контролю (максимальна кількість балів – 120). Зарахування кредитів за вивчену дисципліну здійснюється за умови накопичення студентом 111 балів (що відповідає мінімальному значенню оцінки Е за Шкалою ECTS).

Заохочувальні бали за рішенням Вченої Ради ВНЗ можуть додаватися до кількості балів з дисципліни студентам, які мають наукові публікації або посіли призові місця у міжнародних та всеукраїнських олімпіадах і конкурсах з дисципліни, але загальна сума балів за дисципліну не може перевищувати 200 балів.

Оцінювання знань з дисципліни проводять з урахуванням відповідних шкал:

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за Шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
170 – 200	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю неточностей)
155 – 169	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома несуттєвими помилками)
140 – 154		C	Добре (в цілому правильне виконання з незначною кількістю суттєвих помилок)
125 – 139	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
111 – 124		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
60 – 110	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1 – 59		F	Незадовільно (з обов’язковим повторним вивченням дисципліни)

При отриманні незадовільної оцінки із дисципліни в межах 60–110 балів (FX) студент має право повторно її скласти: один раз кафедральній комісії за

участю завідувача кафедри, останній раз – комісії за участю завідувача кафедри та представника деканату.

При отриманні незадовільної оцінки із дисципліни в межах 1–59 балів (F) студент зобов'язаний повторно її вивчити. Рішення приймається керівництвом НМУ відповідно до нормативних документів, затверджених у встановленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності

У процесі навчання обов'язковим є дотримання академічної доброчесності, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою модуля «Догляд за хворими в терапевтичному відділенні»;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації;
- всі роботи, які виконуються студентом у вигляді рефератів, навчально-пошукових робіт тощо приймаються викладачем тільки після перевірки на академічний плагіат ПЗ "StrikePlagiarism" із наданням висновку такої перевірки.

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення мають всі види навчальної діяльності: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів. Всі методичні матеріали для студентів викладені в онлайн курсі дисципліни на платформі дистанційного навчання LIKAR_NMU за посиланням:

https://likar.nmu.kyiv.ua/md/course/view.php?id=160

Методичне забезпечення лекційного курсу:

1. Методичні розробки лекціїй.
2. Відеопрезентації лекцій.
3. Аудіозаписи з даними аускультації серця та легень.
4. Відеофільми та навчальні кінофільми з фізикального та інструментального обстеження хворого.
5. Демонстраційні матеріали до розбору тематичних хворих та клінічних випадків.

Методичне забезпечення практичних занять:

1. Методичні розробки практичних занять.
2. Варіанти тестових питань та завдань для перевірки вхідного рівня знань з кожної теми.
3. Варіанти ситуаційних завдань для перевірки засвоєння тем, змістових модулів.
4. Стандартизовані дані інструментальних та лабораторних методів обстеження.
5. Варіанти завдань (теоретичних та практичних) для підсумкового контролю.

Методичне забезпечення самостійної роботи студентів:

1. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять.
2. Робочий зошит з дисципліни.
3. Методичні рекомендації з методів фізикального обстеження хворого та написання історії хвороби.
4. Відеофільми з фізикального та інструментального обстеження хворого.
5. Відеозаписи лекцій з методів обстеження хворого, основних симптомів та синдромів при захворюваннях внутрішніх органів, основних медичних маніпуляцій в терапевтичному відділенні (викладені на навчальній платформі Лікар).

Методичне забезпечення проведення підсумкового контролю:

1. Тестові завдання формату А.

2. Структуровані завдання для письмових робіт.
3. Практичні завдання для перевірки опанування практичними навичками.
4. Набори медичних термінів для контролю засвоєння латинської термінології
5. Комплекти результатів загально-клінічного лабораторного обстеження хворих:
   – Загальний аналіз крові
   – Біохімічне дослідження крові
   – Загальний аналіз сечі
   – Аналізи сечі за методами Зимницького, Нечипоренка
   – Аналіз дуоденального вмісту
   – Результати інтрагастральної pH-метрії
6. Комплекти результатів інструментальних обстежень хворих:
   – Рентгенограми
   – Електрокардіограми
   – Ехокардіограми
   – Фонокардіограми
   – УЗД органів черевної порожнини

Розробка питань тест-контролю та формування структурованих завдань для письмових робіт, що використовуються для діагностики теоретичної успішності навчання базується на переліку питань, які повинен засвоїти студент при вивченні дисципліни «Пропедевтика внутрішньої медицини, базові медичні навички в терапевтичному відділенні».

Перелік теоретичних питань:

1. Київська школа терапевтів: внесок видатних вітчизняних клініцистів В.П.Образцова, Ф.Г.Яновського, М.Д.Стражеска, В.М.Іванова, В.Х.Василенка, М.М.Губергриця в розвиток клінічної медицини.
2. Основні методи діагностики внутрішніх хвороб.
3. Схема розпитування обстежуваного. Основні структурні частини анамнезу.

4. Послідовність проведення загального огляду хворого.
5. Типи тілобудови та основні їх критерії.
6. Послідовність пальпації лімфатичних вузлів та характеристика отриманих даних.
7. Правила проведення огляду голови та шиї.
8. Послідовність проведення огляду тулуба та кінцівок.
9. Статичний та динамічний огляд грудної клітки, діагностичне значення основних симптомів.
10. Огляд передсерцевої ділянки, діагностичне значення основних симптомів.
11. Послідовність проведення огляду живота, визначення основних симптомів.
12. Основні властивості пульсу, правила та послідовність їх визначення.
13. Правила вимірювання артеріального тиску. Визначення систолічного та діастолічного тиску за методом Короткова.
14. Пальпаторне дослідження грудної клітки: послідовність проведення, клінічне значення основних симптомів.
15. Пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки: послідовність проведення, інтерпретація знайдених симптомів.
16. Поверхнева пальпація живота: алгоритм проведення та аналізу триманих даних.
17. Теоретичні засади та принципи глибокої методичної ковзної пальпації живота за методом Образцова-Стражеска.
18. Пальпаторне дослідження сигмоподібної, сліпої кишки, термінального відділу здухвинної кишки, їх властивості в нормі.
19. Правила пальпації висхідної та низхідної ободової кишки, їх властивості в нормі.
20. Методи визначення нижньої межі шлунка, їх діагностична цінність.
21. Пальпаторне дослідження поперечної ободової кишки, основні властивості.
22. Правила пальпації печінки, діагностичне значення основних симптомів.
23. Способи визначення наявності рідини у черевній порожнині.
24. Послідовність проведення порівняльної перкусії легень. Основні перкуторні тони та механізм їх формування.

25. Алгоритм проведення топографічної перкусії легень. Топографічні параметри легень в нормі та при патології.
26. Перкуторне дослідження серця – відносна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення при змінах камер серця.
27. Перкуторне дослідження серця – абсолютна серцева тупість: нормальні межі та їх зміщення внаслідок серцевих та позасерцевих причин.
28. Перкусія печінки за методом Образцова: послідовність проведення, параметри в нормі та при патології.
29. Перкусія печінки за методом Курлова: послідовність проведення, параметри в нормі та при патології.
30. Перкуторне визначення меж селезінки. Правила проведення, причини збільшення селезінки.
31. Аускультація легень – механізм формування та визначення основних дихальних шумів, їх якісні та кількісні зміни.
32. Аускультація легень – визначення додаткових дихальних шумів (хрипів, крепітації, шуму тертя плеври), їх класифікація, діагностичне значення та способи диференціювання. Алгоритм характеристики аускультативної картини легень.
33. Правила та послідовність дослідження бронхофонії, її діагностичне значення.
34. Аускультація серця – серцеві тони, механізм їх формування та зміни за силою і тембром.
35. Розщеплення та роздвоєння серцевих тонів, поняття про акцентування II тону.
36. Додаткові серцеві тони; механізм формування ритму перепілки та ритму галопу.
37. Аускультація серцевих шумів: їх класифікація та умови виникнення.
38. Аускультація серцевих шумів: послідовність характеристики, відмінності між органічними та функціональними шумами.
39. Діастолічні функціональні шуми (Флінта, Кумбса, Грехема-Стіла): умови виникнення та діагностичне значення.

40. Правила реєстрації та аналізу ЕКГ. Підрахунок ЧСС та визначення положення електричної осі серця.
41. ЕКГ-ознаки порушень автоматизму.
42. ЕКГ-ознаки порушень збудливості. Диференціація основних видів екстрасистол.
43. ЕКГ-ознаки пароксизмальних порушень серцевого ритму.
44. ЕКГ-ознаки порушень провідності. Класифікація порушень провідності.
45. ЕКГ-ознаки тріпотіння та фібриляції передсердь. Механізми їх виникнення.
46. ЕКГ-ознаки тріпотіння та фібриляції шлуночків. Клінічні прояви шлуночкових розладів серцевого ритму.
47. Бронхіти: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
48. Бронхіальна астма: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
49. Госпітальна та позагоспітальна пневмонії: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
50. Сухий та ексудативний плеврити: симптоматика, діагностика.
51. Мітральні вади серця: основні клінічні прояви, діагностика.
52. Аортальні вади серця: основні клінічні прояви, діагностика.
53. Гіпертонічна хвороба: сучасна класифікація, клінічні прояви, діагностика.
54. Симптоматичні артеріальні гіпертензії: класифікація; дані фізикального, інструментального та лабораторного обстеження, які дозволяють запідозрити вторинну артеріальну гіпертензія.
55. Ішемічна хвороба серця: основні клінічні прояви та діагностика стенокардії.
56. Ішемічна хвороба серця: основні клінічні прояви та діагностика гострого інфаркту міокарда.
57. Хронічний гастрит: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
58. Пептична виразка шлунка та 12-палої кишки: основні клінічні прояви, діагностика.
59. Хронічний холецистит та холангіт: класифікація, основні клінічні прояви, діагностика.
60. Жовчнокам'яна хвороба: стадії розвитку, симптоматика, діагностика.
61. Гепатити: основні клінічні прояви, діагностика.

62. Цирози печінки: основні клінічні прояви, діагностика.
63. Гострий та хронічний гломерулонефрит: основні клінічні прояви, діагностика.
64. Гострий та хронічний пієлонефрит: основні клінічні прояви, діагностика.
65. Анемії: класифікація, основні синдроми.
66. Залізодефіцитна анемія: патогенез, клінічні прояви, лабораторні критерії.
67. B_{12}–фолієводефіцитна анемія: патогенез, клінічні прояви, лабораторні критерії.
68. Гемолітична анемія: основні синдроми, лабораторні критерії.
69. Тромбоцитопенічна пурпура: основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.
70. Геморагічний васкуліт: основні клінічні прояви, лабораторна діагностика.

Комплекти практичних завдань формуються безпосередньо з переліку практичних навичок, якими має опанувати студент під час вивчення дисципліни, що являють собою стандартизовані за методикою виконання практичні роботи.

Перелік практичних навичок:

1. Провести розпитування хворого. Зробити висновок щодо отриманих анамнестичних даних.
2. Провести розпитування хворого із патологією легень. Визначити основні симптоми.
3. Провести розпитування хворого із патологією серцево–судинної системи. Визначити основні симптоми.
4. Провести розпитування хворого із патологією шлунково–кишкового тракту. Визначити основні симптоми.
5. Провести загальний огляд показового хворого. Визначити провідні симптоми.
6. Провести огляд голови та шиї показового хворого. Визначити клінічне значення симптомів.

7. Провести огляд тулуба та кінцівок показаового хворого. Визначити клінічне значення симптомів.
8. Провести огляд грудної клітки хворого із бронхо–легеневою патологією, оцінити статичні ознаки.
9. Провести огляд грудної клітки хворого із бронхо–легеневою патологією, оцінити динамічні ознаки.
10. Провести огляд передсерцевої ділянки, визначити клінічне значення симптомів.
11. Провести огляд живота, визначити клінічне значення симптомів.
12. Провести пальпаторне дослідження грудної клітки визначити клінічне значення симптомів.
13. Провести пальпаторне дослідження лімфовузлів, оцінити результати.
14. Провести пальпаторне дослідження пульсу, визначити клінічне значення симптомів.
15. Провести пальпаторне дослідження передсерцевої ділянки, визначити клінічне значення симптомів.
16. Провести поверхневу пальпацію живота, визначити клінічне значення симптомів.
17. Провести пальпаторне дослідження сигмоподібної кишки, визначити клінічне значення симптомів.
18. Провести пальпаторне дослідження сліпої кишки, визначити клінічне значення симптомів.
19. Провести пальпаторне дослідження висхідного відділу ободової кишки визначити клінічне значення симптомів.
20. Провести пальпаторне дослідження низхідного відділу ободової кишки, визначити клінічне значення симптомів.
21. Провести пальпаторне дослідження поперечної ободової кишки, визначити клінічне значення симптомів.
22. Провести пальпаторне дослідження печінки, визначити клінічне значення симптомів.
23. Провести пальпаторне дослідження селезінки, визначити діагностичне

значення симптомів.

24. Провести пальпаторне і перкуторне дослідження нирок, визначити діагностичне значення симптомів.
25. Визначити нижню межу шлунка, оцінити отримані дані.
26. Визначити наявність рідини у черевній порожнині, дати клінічну оцінку.
27. Провести вимірювання артеріального тиску на верхніх кінцівках, оцінити отримані дані.
28. Провести вимірювання артеріального тиску на нижніх кінцівках, оцінити отримані дані.
29. Провести порівняльну перкусію легень і визначити клінічне значення симптомів.
30. Провести топографічну перкусію легень і визначити діагностичне значення симптомів.
31. Провести перкуторне дослідження серця, визначити межі відносної тупості серця, дати клінічну оцінку.
32. Методом перкусії визначити межі печінки, оцінити діагностичне значення симптомів.
33. Провести аускультацію легень, визначити кількісні та якісні зміни дихання, дати клінічну оцінку.
34. Провести аускультацію легень, визначити додаткові дихальні шуми, дати клінічну оцінку.
35. Провести дослідження бронхофонії, дати клінічну оцінку.
36. Провести аускультацію серця, визначити зміни його тонів, дати клінічну оцінку.
37. Провести аускультацію серця, визначити діагностичне значення шумів серця.
38. Зареєструвати ЕКГ у стандартних та посилених відведеннях.
39. Проаналізувати ЕКГ хворого з порушенням автоматизму серця.
40. Проаналізувати ЕКГ хворого із порушенням збудливості серця. Провести диференціальну діагностику екстрасистол.
41. Проаналізувати ЕКГ хворого із порушенням провідності серця.

42. Проаналізувати ЕКГ хворого із комбінованим порушенням збудливості та провідності серця.
43. Оцінити ЕКГ хворого із гострим інфарктом міокарда, визначити характер та локалізацію ураження серцевого м’яза.
44. Інтерпретувати загальноклінічний аналіз сечі хворого із захворюванням нирок, аналіз сечі за Зимницьким та Нечипоренком. Визначити основні симптоми та синдроми.
45. Інтерпретувати результати загального аналізу крові хворого. Визначити характер змін, основні симптоми та синдроми.
46. Інтерпретувати результати біохімічного дослідження крові. Визначити основні симптоми, зробити висновок про характер ураження.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Пропедевтика внутрішньої медицини. Частина 1. Основні методи обстеження хворих в клініці внутрішніх хвороб / за ред. Нетяженка В.З. – К.: Фенікс, 2024. – 552 с.
2. Методика обстеження терапевтичного хворого: навч. посіб. / С.М.Андрейчин, Н.А.Бількевич, Т.Ю.Чернець. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2021. – 276 с.
3. Пропедевтика внутрішньої медицини. Курс лекцій для студентів ІІІ курсу та студентів-іноземних громадян медичних факультетів спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія»/ В.В. Сиволап, Л.В. Лукашенко, І.В. Лихасенко.- Запоріжжя: ЗДМУ, 2022.- 103 с.

Допоміжна

1. Macleod’s Clinical Examination / Ed. G.Douglas, F.Nicol, C.Robertson.– 15th ed.– Elsevier. 2023. – 464 p.
2. Bates’ Guide to Physical Examination and History Taking /Ed. Rainier P. Soriano. – Wolters Kluwer, 2025. – 1312 p.

3. Пропедевтика внутрішньої медицини: підручник / Ю.І. Децик, О.Г. Яворський, Є.М. Нейко та ін.; за ред. О.Г. Яворського. – 6-е вид., випр. і допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 552 с. + 12 с. кольор. вкл

13. Інформаційні ресурси

1. https://likar.nmu.kyiv.ua/md/course/view.php?id=160
2. https://likar.nmu.kyiv.ua/md/course/view.php?id=1216
3. Цикл он-лайн лекцій з пропедевтики внутрішньої медицини, створений співробітниками кафедри пропедевтики внутрішньої медицини НМУ:
   1) Основні синдроми при захворюваннях органів дихання / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=qWvxxmDHqw8&t=53s
   2) Симптоми захворювань внутрішніх органів на підставі дослідження пульсу / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=hE0uh9la8EI&t=9s
   3) Симптоми та синдроми на підставі дослідження артеріального тиску / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=D_BeCNry0w4&t=6s
   4) Аускультація серця: основні симптоми при вислуховуванні тонів серця / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=Lf3PgPY371o&t=80s
   5) Симптоми та синдроми на підставі аускультації внутрішньосерцевих шумів / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=w0A1MHTaN7Y&t=2s
   6) Основні правила аналізу та розшифровки ЕКГ / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=8WsTlKoM860
   7) Основні симптоми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту: клінічні особливості больового синдрому / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=711o3Z8EHsA
   8) Основні симптоми при захворюваннях шлунково–кишкового тракту: клінічні особливості диспепсичного синдром / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=DNvIOxY-9o4
   9) Основні симптоми та синдроми при артеріальній гіпертензії / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. –https://www.youtube.com/watch?v=7m1Jww2SYm4

10) Основні симптоми та синдроми при ішемічній хворобі серця / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. –https://www.youtube.com/watch?v=jbtLbuMqWjY
11) Синдром серцевої та судинної недостатності при захворюваннях серцево-судинної системи / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=o6QnM8sq4iM&t=1s
12) Гострі та хронічні бронхіти, бронхіальна астма, емфізема легень: клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=kuPxZHe7yi0
13) Основні симптоми та синдроми при пневмонії. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=PxnvYPKie-0
14) Основні симптоми та синдроми при сухому та ексудативному плевритах. Клінічні, інструментальні та лабораторні ознаки / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=2A0Nzk5OBa0&t=22s
15) Основні симптоми та синдроми при хронічному гастриті. Методи клінічного, лабораторного та інструментального дослідження / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=EaShhLtQEc8
16) Основні симптоми та синдроми при пептичній виразці шлунка та 12-палої кишки (клінічне, лабораторне та інструментальне дослідження) / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=UfignNn_MfI
17) Основні симптоми та синдроми при захворюваннях жовчовивідних шляхів / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. –https://www.youtube.com/watch?v=VaiEqrbmo_Y&t=1s
18) Методи клінічного, лабораторного та інструментального обстеження при захворюваннях гепато-біліарної системи / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=ZhKLlKVi4HI&t=1s
19) Основні симптоми та синдроми при захворюваннях нирок / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=DEpI-LtFW0k&t=1s
20) Методи клінічного, лабораторного та інструментального обстеження хворих на гломеруло- та пієлонефрит / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=JolLl_ADKks
21) Основні симптоми та синдроми при анеміях / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=5CsaF10LfuM

22) Геморагічні синдроми: методи клінічного та лабораторного та дослідження / НМУ, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. – https://www.youtube.com/watch?v=FtT2HQH1QT4

4. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Фізикальні методи обстеження дихальної системи (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v =o3V4Z6EVz94
5. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Фізикальні методи обстеження серцево-судинної системи (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v=kgFHCzxEvVU&t=68s
6. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Фізикальні методи обстеження ШКТ (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v= NAx7TTsWByc
7. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Методика реєстрації ЕКГ (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v=16P0uuZK1CA&t=204s
8. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Виконання ін'єкцій (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v=tvLcUBlzKPw&t=8s
9. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Визначення вмісту глюкози в крові (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v=JHh0FBdC8To.
10. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Вимірювання артеріального тиску (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v=IUJd94c0rOQ.
11. OSCE-1. НМУ імені О.О.Богомольця, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини. Проведення серцево-легеневої реанімації (офіційна версія). – https://www.youtube.com/watch?v=p_JsO_gWjQI.

12. Яворський О.Г. Аудіодиск «Аускультація легень:основні й побічні дихальні шуми. Аускультація серця: тони й шуми» / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали.
13. Яворський О.Г. DVD-фільм «Пальпація, перкусія, аускультація» (українською й англійською мовами) / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали.
14. Яворський О.Г. DVD-фільм «Анамнез. Огляд: фото пацієнтів» / Яворський О.Г., аудіо- та відеоматеріали.